

วรรณกรรมจีนภูมิเรียนรู้สู่สังคมต้นรัตนโกสินทร์ : สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์

เมื่อเร็วๆ นี้ ได้มีการค้นพบเอกสารสำคัญ คือ ต้นฉบับตัวเขียนวรรณกรรมจีนของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในรัชกาลที่ 5 อาทิษฐ์นี้จึงได้ตามรอยไปกับกิจกรรม "150 ปี ศรีสุริยวงศ์" ถึงวรรณกรรมจีน ที่ถูกแปลเป็นภาษาไทยเพื่อสร้างการเรียนรู้สู่ผู้คนในสังคมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เป็นต้นมานั้น ได้มีการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทยต่อนั้น เรียกพงศาวดารจีนหมด โดยพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แปลเรื่องไซฮั่น และเรื่องสามก๊ก รวม 2 เรื่อง โดยโปรดฯ ให้สมเด็จพระเจ้าหลานเธอกรมพระราชวังหลัง ทรงอำนวยการแปล เรื่องไซฮั่น และให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่องสามก๊ก

วรรณกรรมจีนสองเรื่องนี้ต่อมาได้มีอิทธิพลต่อเรื่องพระอภัยมณีของสุนทรภู่ คนของวังหลัง ที่ให้พระอภัยมณี มีวิชาชำนาญการเป่าปี่อย่างเดี่ยวเหลือข ในเรื่องไซฮั่น และอิทธิพลสามก๊ก นั้นได้แทรกอยู่ในบทละครนอกเรื่องควาวิ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 ว่า "อวดรู้วอดหลักอีกอีก ข้าเคยพบรบศึกมาหลายยก จะเข้าออกยกย่อนผ่อนปรน เล่ห์กลเรานือย่าวิดก ทั้งพิชัยสงครามสามก๊ก ได้เรียนไว้ในเอกสารพิศ ยายกลับไปทูลพระเจ้าบ่า ว่าเรารบอาสาไม่ข้องขัด" จึงเป็นไปได้ว่าเรื่องสามก๊กนั้นแปลก่อน ปีพ.ศ.2348 อันเป็นปีที่เจ้าพระยา พระคลัง ถึงอสัญกรรม ซึ่งน่าจะแปลก่อนหน้านั้น ไม่นานจึงทำให้หนังสือสามก๊กไม่จบและมีสอง

สำนวน การแปลเรื่องไซฮั่นและสามก๊ก จึงถือเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้มีการแปลเรื่องจีน

ในเวลาต่อมา พ.ศ.2362 รัชกาลที่ 2 โปรดฯ ให้แปลเรื่องเสียดก๊ก โดยมีผู้แปลรวมทั้งสิ้น 12 ท่าน คือ กรมหมื่นนเรศร์โยธี เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ เจ้าพระยากรมราช พระยาโชฎ๊กราชเศรษฐี พระทองสื่อ จมื่นไวยวรรณ นายจำเริญ นายเล่ห์อาวุธ หลวงลิขิตปรีชา หลวงวิเชียรปรีชา หลวงญาณปรีชาและ ขุนมหาสิทธิโวหาร และยังมีเรื่องห้องสินและตั้งฮั่นด้วย ภายหลังจึงมีการจัดพิมพ์ครั้งแรกใน ปี พ.ศ.2419 โดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ที่พิมพ์วรรณคดีและเรื่องแปลสมัยรัชกาลที่ 1-4

ในสมัยรัชกาลที่ 3 นั้น ได้มีชาวจีนได้เข้ามาทำมาค้าขายและอยู่ร่วมกันแล้วตั้งแต่ปลายรัชกาล ดังนั้น การที่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง) จึงได้สนับสนุน ให้มีการแปลพงศาวดารจากภาษาจีนเพื่อเป็นการ ผสมผสานความคิด ความเชื่อ สู่การปรับตัว อันส่งผลให้อยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทำให้มีวรรณกรรมจีนที่แปลเป็นภาษาไทยถึง 19 เรื่อง ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่รัชกาลที่ 4 จำนวน 10 เรื่อง คือ ไซฮั่น ตั้งจิน น้าซ่อง หงอโต บ้วนฮวยเหลา โหงวโหว่เพงไซ โหงวโหว่เพงหนา ซวยงัก ซองกั้ง เม่งเฉียว อีก 9 เรื่องนั้นแปลในขณะที่เป็นผู้สำเร็จราชการคือ เส้าปัก ชียินกุกุยเจงตั้ง ชิเตงชันเจงไซ เลียดต้วน อิวกั๊งหน่า ได้อั้งเผ่า เซียวอั้งเผ่า หน่าอิดซือ เม่งฮวดเซงฉื่อ ซึ่งแต่ละเรื่องนั้นมีสาระเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนได้เรียนรู้ได้เองทั้งสิ้น ซึ่งขณะนั้นยังไม่มีโรงเรียนสำหรับประชาชน

วรรณกรรมจีนโดยเฉพาะเรื่อง ซองกั้ง นั้น เป็นเรื่องความผูกพันระหว่างบุคคล มีเนื้อหาลึกซึ้ง ที่ส่งผลให้สะเทือนใจ ซึ่งมีตัวละครในเรื่องที่สำคัญ ถึง 108 คน ล้วนมีที่มาที่ไปแตกต่างกัน แต่มีเหตุให้ ทุกคนมารวมตัวกันที่ป่าแห่งหนึ่ง เพื่อต่อสู้กับอำนาจ ซึ่งสอนให้คนรู้จักการต่อสู้เพื่อทวงสิทธิประโยชน์ของตน บทบาทที่ประทับใจคือ การตอบคำถามถึงการที่จะให้ผู้อื่นรังแกเราอย่างไม่มีเหตุผลต่อไปอีกหรือไม่ สาระสำคัญของเรื่องนั้น ได้สร้างให้คนทุกคน เป็นคนกล้าที่จะแสดงออก กล้าต่อสู้ กล้าที่จะยืนอยู่ ในจุดยืนที่ถูกต้อง และเป็นกำลังสำคัญของชุมชน- อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ให้ประชาชนได้เรียนรู้ และตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของ ตนเองจากตัวละครดังกล่าวอย่างไม่รู้ตัว ซึ่งชาติ ตะวันตกในสมัยนั้นเรียกว่า "สิทธิพลเมือง" ดังนั้น ซองกั้ง จึงเป็นเรื่องที่อ่านสนุก เข้าใจง่าย และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป สรุปแล้วการแปลวรรณกรรมจีน จึงเป็นภูมิ การเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ผ่านตัวละครสู่คน ในสังคม เพื่อสร้างฐานความรู้เดียวกัน และเข้าใจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั่นเอง

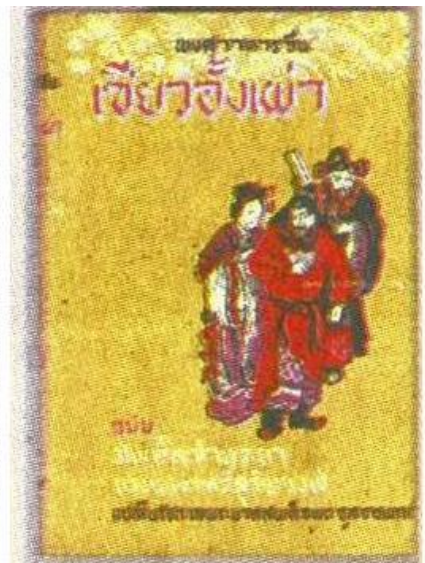
คณะสำรวจเอกสารเก่า

ต้นฉบับพงศาวดารจีนของสมเด็จพระยาฯ

พงศาวดารจีนสามก๊ก-เจ้าพระยาพระคลัง (หน)

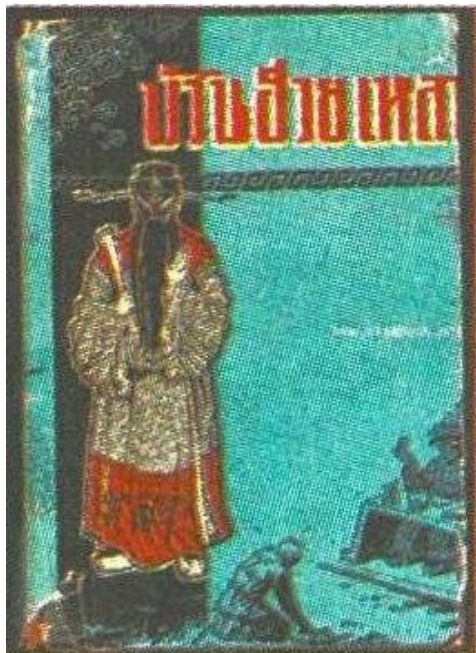
พงศาวดารจีนเวียจ้งเผ่า

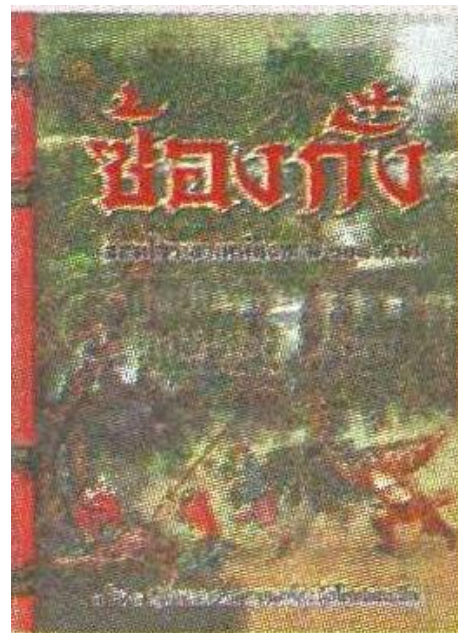
สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์(ช่วง)

หมอบรัดเลย์ผู้พิมพ์วรรณกรรมจีน

พงศาวดารจีนบ้านอวยเหล่า

พงศาวดารจีนเรื่องช่องกั้ง

ที่มา : พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ. (มิถุนายน ,14 2558). วรรณกรรมจีนภูมิเรียนรัฐสู่สังคมต้นรัตนโกสินทร์: สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์. แนวหน้า, น.13.